

Avropaya doğru çıxdığımız yolculuqda arxada qoyub üzərindən irəliyə addimladığımız məsələlərdən biri de dünyaya gələn uşaqların hər il sayının azalmasıdır. Bu say o qədər azalıb ki, indi üçüşaqlı ailələr barmaqla göstəriləcək qədər qalıb. Müasir ailələrimizdə iki uşaq, son vaxtlar isə bir uşaqla kifayətlənmək bizim həle bir neçə illər önceki avropalaşmaq meyilimizin behrəsidir. Hansı ki, artıq budur, meyvəsinə dəririk. Tanıdığım yaşlı bir qadın var, mama-tibb bacısıdır. O deyir ki, ailədə iki uşaqla kifayətlənmək tamamilə səhv fikirdir. Həmin ailə fikirləşməsin ki, biz dünyaya insan bəxş etdik. İki uşaqdan biri ata, biri anadır. Əgər ailədə üçüncü uşaq varsa, bu, aramış sayıyla biler.

Nə qədər doğru söylənmiş fikirdir. Dəfələrlə təsadüf etmişik ki, ailələrdə iki övladan biri ya xəstəlikdən, ya da hansısa qəza nəticəsində dünyasını dəyişir, o biri uşaq tək qalır, bundan böyük travma alır. Bu, həm ailə uşaqların psixoloji durumuna ciddi təsir göstərir. Qardaş və ya bacısını itirən uşaq əger ailədə üçüncü uşaq olarsa, onunla təselli tapar, əks təqdirdə onun vəziyyətini düşünmək heç də çətin deyil. Belə uşaqlar üçün gələcək həyat daha dözülməz olur. Çünkü onlar tamamilə tək qalırlar.

Qadınlar günahkardı...

İki övladından birinin oğlan olması ilə kişi artıq ailə üzvlərinin daha da artmasında maraqlı olmur. Çünkü onun artıq oğlu var. Hər bir kişinin arzusunda olduğu, doğulmasını sebərsizliklə gözlədiyi oğlu. Elə ki, ikinci və

ya ikinci uşaq oğlan oldu, deməli, kişilər arzularına çatdırılar. Onlar daha ailə artımı barədə düşünmürler.

Məsələnin bu tərəfi üçün məhz qadınlar günahkardır. Çünkü qadın həm də anadır. Övladının bu gününü və gələcəyini düşünmək kişilərdən çox qadınlara bəxş olunan hissdir. Bu sebəbdən də qadınlar iki uşaqla kifayətlənməlidir. Lakin onlar işlərinin yüngül olması, karyera dalınca gedə bilmələri, daha çox əziyyət çəkməmələri üçün USM-lərin köməkliyi ilə ailə planlaşdırması tərtib edərək bu kimi problemlərin yaranmasına rəvac verirlər. O problemlər ki, əhalı sayının da, ailədə uşaq sayının da artımına və bunun yaratdığı problemlərə ciddi şəkildə təsir göstərir. Əslində isə dünyaya uşaq getirmek, onun qayğısına qalmaq, gözəl tərbiyə verib böyütmək valideynlərin, xüsusi də anaların üzərinə düşən mühüm vəzifədir. Digər işlər, karyeralar isə bundan sonra düşünülməlidir. Axi biz ailə dəyərlərimizə bu cür münasibət

Neçə övladımız olsun: bir, iki, üç, yoxsa...

bəsləyə-bəsləyə onu cılızlaşdırırıq. Ailəyə iki övlad bəxş etməklə ölkəmizin əhalisi sayına, inkişafına zərbə vurmuş oluruq. Mənsub olduğumuz kökün, nəslin getdikcə azalmasına, yoxa çıxmamasına şərait yaradırıq...

Bacısız qardaşlar, qardaşsız bacılar və ya əmi-dayısız, bibi-xalası uşaqlar

Beləliklə, cəmiyyətimiz yeni ailə model-ləri təqdim edirik. Azuşağı, azüzlü, qohum-suz ailə modelləri. Hazırkıda yüzlərlə ailə var ki, onlar bir uşaq sahibdirlər. İkincisi barədə isə əsla düşünmürələr. Bu isə yüzlərlə qardaşsız bacı, bacısız qardaş deməkdir. Tək böyükən, ata-ana dünyasını dəyişəndən sonra tamamilə təkəşən uşaqlar deməkdir. Gələcəkdə övladının bu təkliklə necə yaşayacağını valideynlər bu gün düşünürərlər? Düşünsələr, yəqin ki, övladları üçün məlum gələcəyi verməzlər.

Və yaxud da ailə iki uşaqla kifayətlənir-sə, əmi-dayısız, xala-bibisiz bir cəmiyyət formalasdırıraq. Son onilliklərin ailə modeli olan ikiuşağı ailələrdə bir qız, bir oğlan doğulur. Minlərle belə ailələr var. USM-lərin köməyi ilə bir qızı övladı olan ailələr ikinci uşağı oğlan istəyir və buna selektiv abortların köməyi ilə nail olurlar. Beləliklə də onların həm qızı, həm oğlu olur. Bu uşaqlar isə gələcəkdə yalnız dayı və bibi olurlar. Əmi və xala qohumluğu isə artıq sona çatmaqdadır. Biz özümüz öz əllərimizlə əmisiz və xalasız cəmiyyət qururuq. Hansı ki, bizdə xalaya ikinci ana, əmiye ikinci ata deyirlər. Yeri gələndə-həyatın sərt üzü ilə qarşılaşanda xala bacısının övladlarına atalıq edə bilir. Yalnız iki uşaqla həm də onlardan birinin qız, digərinin isə oğlan olması ilə kifayətlənməklə bu kimi "yeniliklər" rəvac veririk.

Məsələnin əsas tərəfi də var...

Bəli, bu məsələnin əsas tərəfi haqqında danışmamaq olmur. Ailələrdə iki uşaqın olduğu məlumdur. Bəs sual edən varmı ki, nə üçün bir qız, bir oğlan? Belə ailələrin əksəriyyətində ilk uşaq qızdır. Məhz qız olduğu

üçün də valideynlər oğlan axtarışına çıxır. Nə etməli ki, ikinci uşaq hökmən oğlan olmalıdır. Beləliklə yeni bir proses başlayır. Analar növbəti hamiləlikləri o vaxta qədər pozur ki, USM ona oğlun olacaq deyir. Beləliklə də birinci uşaqla ikinci arasında 2-3, bəzən də bundan da çox qız uşağı qurban veririk. Onlar

selektiv abortların qurbanına çevrilir.

Yox, əger ailədə ilk uşaq oğlandırsa, müasir valideynlər bəlkə də bununla kifayətlenərlər. Lakin ata-analarının təkidi ilə, "bir uşaq olmaz" tələbi, umu-küsüsü ilə bir neçə ildən sonra ikinci uşaqın doğulmasını planlaşdırırlar. Bu dəfə isə fərq etməz, qız, ya oğlan olsun. Çünkü istenilən əsas övlad-oğlan artıq onlarda var.

Beləliklə, bu qənaətə gəlmək olar ki, cəmiyyətimiz ciddi bir xəstəliyə düşər olub. Yaxşı həkimlər lazımdır ki, bu səhv psixoloji vəziyyətdən bizi çıxara bilsin. Ailenin, övladların dəyərini bize anlada bilsin. Uşaqların çoxsaylı olmasının onların gələcəkdə bir-birinə dəstək, arxa-dayaq olmasına anlada bilsin.

Bizə yaxşı aqsaqqal və ağbirçəklər lazımdır ki, əvvəlki illərdən səhbət açınsın. Çoxuşağı ailələrdən, çoxsaylı bacı-qardaşlar-dan danışsın. Belə ailələrdə yaşanan maraqlı anları, xoşbəxtliyi anlatsın. Toy-ziyafətlərdə əmi-dayı, bibi-xala uşaqlarının gəlinin, bəyin əhatəsində yaratdığı xoş xatirələri xatırlatsın. Onların bir-birilərinə arxa-dayaq, dost-rəfiqə olmasından, bununla da bütövlükdə həyatlarının maraqlı keçməsindən səhbət açınsın. Hansı ki, biz uşaqlarımızı bu xoşbəxtlikdən məhrum edənlərik.

Nə oldu bizlərə, nə üçün bu qədər dəyişdik? Nə üçün nənə-babalarımızın ardınca deyil, Avropanın ardınca getməyə üstünlük verdik? Nə üçün özümüzün neçə-neçə əmi-dayımız, xala-bibimiz ola-ola övladlarını bu qohumlardan məhrum edirik? Bu haqqı bizi kim verir? Avropamı? Axi əsrlərin o üzündən bəri onlarla bizim bütün dəyərlərimiz fərqli olub. Onlar ailə dəyərlərinə görə həmişə bizi köks ötürüb'lər. Bizi nümunə göstəriblər. Çoxuşağı ailələr onlar üçün bir möcüzə qaynağı olub. Biz nə edirik? Bir vax-

tlar bize oxşamağa çalışanlara indi biz oxşa-yırıq?..

Nə qədər ki, selektiv abortlar var...

2024-cü ilin yanvar-iyul ayları ərzində 31 306-sı oğlan, 27 542-i isə qız olmaqla ümumiyyətdə 58 848 uşaqın doğumunu dövlət qeydiyyatına alınıb. 2022-ci ildə Azərbaycanda 122846 körpə doğulub. Onlardan 64940 nəfəri oğlan, 57906 nəfəri isə qız uşaqlarıdır. Göründüyü kimi ötən illərin hər birində olduğunu kimi, oğlan uşaqları qızlardan çox doğulub.

2021-ci ilin statistikasına əsasən, Azərbaycanda 100 qızın 115 oğlan düşür. Əvvəl selektiv aborta görə siyahıda liderlik Çinə məxsus idi və Azərbaycan ikinci yerde idi. İndi vəziyyət eksiñədir. Belə ki, hazırda Çinə də bu göstərici 100-110,3 təşkil edir. Nəzərə almaq lazımdır ki, dünyaya gələn uşaqların cins nisbəti bioloji normaya uyğun olaraq 102-106-dır. Belə ki, heç bir xarici müdaxilə olmadığı təqdirdə doğulan hər 100 nəfər qız uşağına 102-106 oğlan uşağı düşür. 1990-ci illərin əvvəllərindən Azərbaycanda bu nisbətin pozulması müşahidə edilir.

Selektiv abortlar qadağan olunmalıdır

Selektiv abortlar insanlığa qarşı haqsızlıq, təhqirdir. Qadınlara kişi arasında bərabərliyə zidd, ən təhlükəli vasitədir. Hansı ki, biz Gender bərabərliyindən danişırıq, lakin bu bərabərliyi pozan birinci amil selektiv abortlardır. Selektiv abortların çoxalmasında, dünyada ölkəmizi birinci etməsində, oğlan və qız balansının pozulmasında, bunun gələcəkdə böyük problemlərə səbəb olmasında hər birimiz günahkarıq. Bizi illər öncədən bu xalqa məxsus milli adət-ənənələrdən yola çıxmaliydiq. Bu yolda insanlığa balta çalan bu yeniliyi baltalamalı, onun inkişafının, yaşılmاسının qarşısını almalıdır.

Bu gün son illərin statistikasına nəzər salanda bütün illərdə doğulan uşaqlar arasında oğlanların qızlardan artıq olmasını müşahidə edirik. Bunun yaratdığı problemlər isə artıq hiss olunmaqdadır. Yaxın gələcəkdə isə bu problemin ağırlığı ciyinlərimizi yara edəcək.

Bu gün Azərbaycanın selektiv abortlara görə dünyada birinci yerde olması artıq səhiyyə sistemində həyəcan təbili çalınmasının vaxtının ötdüyünü göstərir. Selektiv abortlar indiyədək niye qadağan olunmayıb? Görsən bunun qarşısını nə kəsib? Çünkü ki-minsə haqqı deyil dünyaya gətirəcəyi uşaqın cinsini əvvəlcədən bilsin. Heç kimin də bunu bilməməkə hüququ pozulmur. Bəs belə isə bu növ abort nə üçün qadağan olunmur?

Oğlanların sayı artır, qızların sayı dəfələrlə azalır. Biz gələcəkdə ana olacaq qız tapa bilməyəcəyik. Bir əmili, xalalı uşaq görməyəcəyik. Ən dəhşətliyi isə bacısan və qardaşız bir cəmiyyətə doğru gedirik. Bu barədə düşünmək hələ də gec deyil...